

Macbeth

Premiere AARHUS TEATER Scala 12. september 2003

I det givne samfund er Macbeth den vældige kriger og den af kongen, Duncan, med alle udmærkelser belønnede than. Han er ikke som f.eks. Edmund eller Richard III på nogen måde "udskudt", han er tværtimod den i Skotland højt ophøjede og af alle beundrede helt. Det kan han udmærket selv indse. Han har ikke den fjerneste grund til ikke at leve tilfreds og i fuld harmoni med sit samfund. Eller, må vil sige, han har i ikke nogen ydre grund. Men i sit indre rummer han en lidenskab, og vel at mærke ikke en lidenskab ved siden af så mange andre, men én eneste lidenskab, som han i den forstand har identificeret sig med, at han kun er sig selv i denne lidenskab. At opgive den er identisk med at opgive sig selv. For at fastholde sig selv som Macbeth må han nå sin lidenskabs mål og blive Skotlands konge. Men denne lidenskab er naturligvis umulig. Han må gemme den dybt i sit hjerte, ingen anden end hans hustru, lady Macbeth, må ane den, men med hende kan han til gengæld dele den.

Johs. Sløk, Shakespeare. Renæssansen som drama, 1990

Morten Burian . Anne-Vibeke Mogensen

Forbandelsen over Kong James

Henning Dlesen · Anders Baggesen · Lars Hoy

Besøgende på den forrevne skotske kyst øst for Edinburgh kan undertiden opsnappe brudstykker af en besynderlig legende om en mærkelig hændelse, der for længe siden udspillede sig i landsbyen North Berwick. Historiens detaljer kan variere fra den ene fortæller til den næste, men dens hovedpersoner er altid skildret på samme måde – som en bande gennemført onde hekse. Hvis man skal tro historien ... forsamledes i efteråret 1589 et slæng af onskabsfulde mænd og kvinder i en tom kirke ikke langt fra Nordsøen for at udføre et gyseligt ritual. Heksenes mål var både storslået og rædselsfuldt, for de havde planer om at bemægtige sig kontrollen over naturens kræfter og ændre den skotske histories forløb ved at rejse en frygtelig storm på havet.

I den lille kirke stimlede heksene sammen omkring en forskræmt kat, der var udvalgt som overbringer af deres magi. Først døbte de det ulykkelige dyr i en rituel ceremoni, hvorefter de torturerede det på det grusomste over et flammende ildsted. Dernæst fastgjorde de hænder og fødder fra en død mand, hvis lig de havde gravet op på en nærliggende kirkegård, til kattens poter og fæstnede det sønderlemmede ligs kønsorganer til kattens bug. Til sidst bar heksene deres grufulde offer ud på molen i den nærliggende landsby Leith, hvor de kastede det i havet.

Ifølge historien rejste der sig straks en forfærdelig storm, som formørkede himlen og sendte en hylende vind hen over det oppiskede hav. Et skib på vej fra Kinghorn til Leith blev indfanget af stormen og smadret til pindebrænde, hvorved mange søfolk blev dræbt. Men denne tragedie tilfredsstillede ikke Berwick-heksenes blodtørst, for deres mål var et helt andet fartøj. Samme nat var et kongeligt orlogsskib på vej fra Danmark til Skotland. Om bord på skibet sammen med sin brud, den danske kong Frederik II's datter Anne, befandt sig hans kongelige højhed James IV af Skotland, som senere blev James I af England. Til Berwick-slængets bestyrtelse undgik kongens skib at blive ødelagt. De måtte gribe til andre midler.

Historien om mordforsøget på kongen kom for dagens lys kort efter, da man foretog en undersøgelse af formodet hekseri i Edinburgh-området.

"Hekse og Overtro", 1992

Kong James frygtede den magt heksene besad. Han var overbevist om, at stormen der nær havde sunket hans skib og dræbt både ham og hans 15-årige kone, var dirigeret af hekse, som havde kastet en forbandelse over ham. Derfor fik han de to kvinder, der var 'ansvarlige', brændt. Den ene blev brændt levende.

I Renæssancen var hekseforfølgelse og hekseudryddelse en betydningsfuld, respektabel, moralsk og intellektuel beskæftigelse. Selvom tusinder af hekse blev brændt i Europa, var det dog kun relativt få, som blev henrettet under dronning Elizabeths regeringstid. Men kong James, der overtog regeringen i 1603, nærede en ganske udpræget interesse for emnet. I 1597 fik han udgivet sin egen bog om afsløringen af heksekunster, *Daemonologie*. Han deltog desuden selv i en lang række retssager mod kvinder, der antagelig var hekse.

Macbeth er skrevet i begyndelsen af 1600-tallet. Stykket er højst sandsynligt blevet uropført i 1606 i Hampton Court for kong James I og hans svoger, den danske kong Christian IV. Meget tyder på, at Shakespeare har specialdesignet stykket til kongen, der var i fjern familie med Banquo. Ikke mindst menes det, at Shakespeare har tilføjet sit skuespil det overnaturlige og okkulte til glæde for kongen, som netop forinden havde udgivet sin bog om emnet.

Et forbandet stykke?

Macbeth har aldrig haft et godt omdømme blandt skuespillere, der har boltret sig i skrøner om ulyksalige opsætninger og uforklarlige hændelser. Navnet Macbeth må ifølge overtroen slet ikke nævnes på et teater, undtagen under selve forestillingen, da uheldet ellers vil ramme én selv, de medspillende eller hele huset.

Macbeth er et af Shakespeares mest populære – og i Danmark mest spillede stykker, og mange kender til de blodige mord, hekse, lady Macbeths ambitioner og Banquos genfærd. Dog er der ikke så mange der kender til overtroen omkring *Macbeth*, og at der hviler en forbandelse over stykket. Således siges det, at hvis du beskæftiger dig med det onde – selv i kunsten – beslutter det onde at blande sig.

Rundt og rundt om kedlen gå,
edderflomme lad den få.
Tudse, som bag gråsten sad
enogtredive døgn på rad,
sløv og klam af giftig sved,
du skal først i kedlen ned

koble, koble, kval fordoble
blusse bål og kedel boble!

Mørbrad af en snog skal syde,
simre i den sorte gryde;
paddeøjne, frørs lår,
hundetunge, flagermushår,
firbensfod og hugormsstik,
ugelvinge, stålormsstik,
trolddom, trængsel, trang og tryk,
kog til sejd det helvedsbryg.

Macbeth, 4. akt, 1. scene

Myten omkring *Macbeth* og dets overnaturlige kræfter begyndte da stykket blev skrevet i 1606. Shakespeare indskrev en trio af hekse i tragedien og gav dem et sæt besværgelser, og årsagen er angiveligt, at Shakespeare, der har researchet for grundigt, har brugt en autentisk forbandelse. Datidens udøvere af denne form for ritualer skal være blevet så vrede over, at Shakespeare offentligt udstillede deres heksekunster, at de som straf besluttede sig til at forbande *Macbeth*. En forbandelse som fortsat siges at hjemsoge skuespillet.

Den traditionelle måde at referere til stykket på er derfor at benytte en omskrivende betegnelse, f.eks. – 'det skotske stykke' – 'den skotske tragedie' – eller bare 'dét stykke'. Kommer man alligevel til at sige M.....ordet på teatret, skal man øjeblikkelig reagere for at uddrive forbandelsen. Vedkommende, der har udtalt det formastelige navn, må straks forlade teatret og udenfor dreje rundt om sig selv tre gange mens han eller hun bander kraftigt – for derefter at bede om tilladelse til at komme inden for igen. Der er flere variationer af dette ritual. Men ligegyldigt hvilken løsning man vælger, mener de 'troende', at det kan medføre alt for omfattende problemer at undlade at gøre noget for at forhindre forbandelsen i at iværksætte ulykker.

Der er mange mulige årsager til myten om stykkets forbandelse. En af de mest sandsynlige forklaringer på de hyppige skader på skuespillere kan være stykkets dramatiske natur. Der er 8 kampscener – tåge og røg dækker ofte scenen, og ild og fyrværkeri er effekter der ofte benyttes i opsætningerne. Det forklarer selvfølgelig ikke alle de ulykker som til stadighed sker i kulissen... Måske er det i sig selv forbundet med fare at omtale, at der overhovedet er ulykker i vente – touch wood – 7-9-13 – bank under bordet !!! – sig navnet, men ikke her.

*Det værste er, at de, der har magt, men ikke kundskab, ikke vil vide af dét, de ikke har magt over.
De skærer igennem, som man skærer i kød med en kniv. Villy Sørensen*

I magtens væsen ligger også dens misbrug. Immanuel Kant

Henning Olesen

Magt og afmagt

*I en verden der ikke
består af andet end magt
og afmagt, og hvor al
tale derfor har magt-
ønsket som sit inderste
– magt **over** mennesker,
ikke magt **til** at leve
– er der intet ord der står
til troende. I sådan en
verden er der ingen plads
til tillid og kærlighed.
Sådan en verden findes.
Vi lever i den. Og vi lever
med en dramatik der ikke
kan blive træt af at
fortælle os at sådan er
verden.*

*Thomas Breddorf,
Magtspil 1986*

Magt fascinerer. Og uhæmmet, egoistisk magtudøvelse fascinerer især ungdommen. Den længes efter en tilstand, hvor den kan handle frit uden ordrer eller opsyn. Den drømmer om at indrette verden efter sit eget hoved og ønsker "fantasiens til magten", som det hed i 1968. Det er drengedrømmen fra Palle alene i verden. Har man total magt, kan man køre sporvogn, når man vil, og tage alle goder, hvor man vil. Alle skal adlyde og ingen byde. At man på den måde isolerer sig fra alle og dømmes til et liv i frygt for, at nogen skal komme og tage det hele fra én, indgår ikke i den hæmningsløse, barnlige fantasi. Palle kommer til at kede sig i sin ensomme verden, og tyrannen får stadig mere at frygte. "De høje herrer frygtes af alle, og frygter selv alle", skrev i 1534 smædeskriveren Aretino. ... Af frygt forsyner tyrannen sig med livgarde, mundskænk, stikkere, angivere, bødler og smigrere. Han omgiver sig kun med sin klike, men frygter efterhånden, at kliken skal udskille en rival og skiller sig følgelig af med kliken og ender som Palle alene i verden.

....

Der er ... to sider af magt. Magtovertagelsen og magtbevarelsen. Ligesom der er to formål med magt. Magtudøvelse for magtens egen skyld, eller magtudøvelse med henblik på et mål, der ikke blot kan være at udøve magt. I det første tilfælde er midlet gjort til målet, og derfor er alle midler hellige. I det andet tilfælde sætter målet grænser for, hvilke midler der kan bruges, eftersom målet bliver som midlet. I det første tilfælde er magten identisk med magtudøveren. I det andet er magten et fælles anliggende og derfor sjældent identisk med en person bortset fra de historiske situationer, hvor en politisk person bliver den drivende kraft i grundlæggelsen af en ny stat, sådan som tilfældet har været flere steder i forbindelse med afkoloniseringen.

...

Magt fascinerer. ... Man kan springe frem i forreste række, blot man er kraftfuld og skruppelløs nok, har viljen til magt og evnen til at inspirere og mobilisere. Er man hverken hæmmet af erfaring eller af moralske ideer om, hvad man kan eller ikke kan, står verden i urolige tider den magtbegærlige åben.

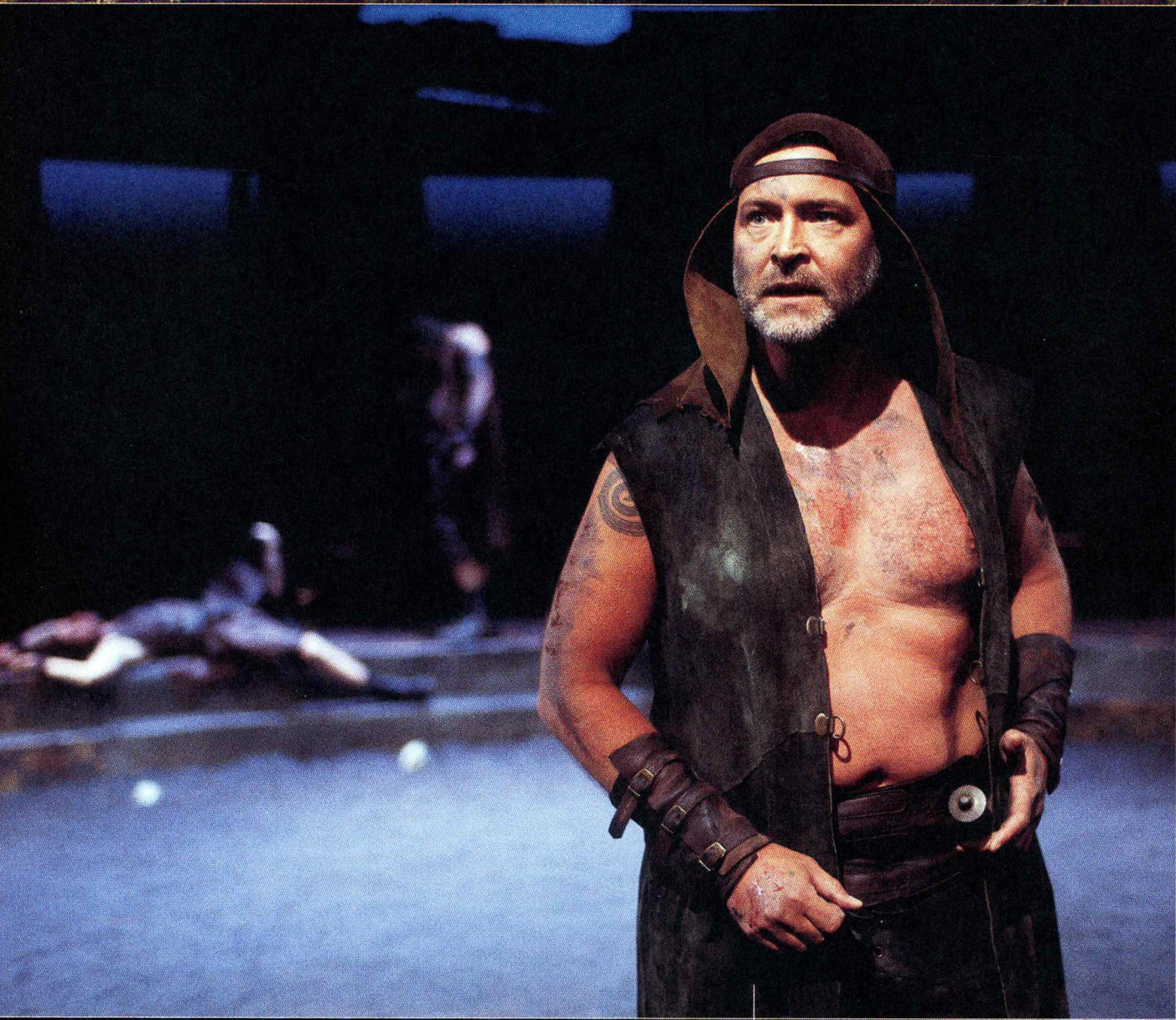
....

Men man kan ikke indgå pagt med djævelen, og man kan ikke stole på en magtbegærligs ord. For ordet bruges, som omstændighederne tilsiger, og ændres, når de tilsiger noget andet. En fyrste er ikke forpligtet til at holde ord, sagde allerede Machiavelli.

...

Per Stig Møller, Magt og afmagt, 1999

Magt er den eneste lyst, man ikke bliver træt af. Oscar Wilde

Jens Zacho Böye

Heksens redskaber

Rituelle redskaber, eller magiske våben, bruges i ritualer, til at hjælpe til at opnå en psykisk tilstand som er nødvendig for at koncentrere cirkelen eller for at arbejde magisk.

På heksens alter står elementvåben, symbolske genstande som repræsenterer de fire elementer. Pentagrammet bruges ofte for at symbolisere jord og dens egenskaber; stabilitet, materialitet og praktiske affærer.

Kar som f.eks. bægeret eller gryden symboliserer gudinden og tjener til at opfange og omforme energi. De lange og falloslignende redskaber – athamen, sværdet, stokken og staven – repræsenterer naturligt guden, og bruges til at styre energi.

Hekse foretrækker traditionelt selv at finde eller fremstille deres redskaber, som de derefter indvier, før de bruger dem til deres magi.

Alteret Den indviede plads som rummer heksens udstyr, og det sted hvor magien iscenesættes.

Cingulam (snor) Det magiske bindebånd eller snoren har heksen om livet. Båndet bruges til symbolske binderitualer af enhver art. Snoren er rød, ni fod lang og flettet. Naturprodukter som bomuld, silke eller uld er at foretrække.

Heksekosten Er symbolet for arne og hjem, gudinde og gud. Kosten bruges til psykisk rengøring før, under og efter magisk arbejde. Kosten laves af ris, tjørn, hassel, røn, pil, gyvel, birk eller slåen. Alle disse træsorter skulle have magiske egenskaber.

Cirkel Cirklen er et universelt symbol – det runde er helligt, da det er den mest naturlige form; det der hviler i sig selv. Cirklen repræsenterer uendelighed, evighed, enhed, universet, solen, himlen og fuldkommenhed. Og samtidig er den et af de mest

magtfulde af alle okkulte symboler. Cirklen, der findes på de fleste talismaner, opbevarer og koncentrerer den magiske energi, der er nødvendig for at kunne påkalde magter eller ånder. Det cirkulære eller "uendelige" symboliserer også det feminine som modsætning til den "bundne", lige, maskuline og skabende kraft.

Pentagram Pentagrammet symboliserer det menneskelige legeme, hvor dets spidser svarer til hoved, arme og ben: det komplette menneske – det menneskelige mikrokosmos. Da det er uendeligt, kan pentagrammet overtage den betydning, magt og fuldendthed, der ellers knytter sig til cirklen. Dets fem spidser symboliserer ånd, luft, ild, vand og jord. Med den ene spids opadrettet forbindes det også med Gud og bruges til at påkalde sig hans magt. Vendes den om, med spidsen nedad, repræsenterer den det ondes magt. I hvid magi er pentagrammet et symbol for elementet jord.

Athame en sløv dobbeltægget ceremoniel kniv, brugt til rituelle handlinger. Athamen er gudens symbol med dens falliske form. Kniven bruges til at lede personlig kraft, eller psykisk energi.

Sværd benyttes som athamen til at udføre symbolske eller psykiske hug, især når den bruges til at tegne den magiske cirkel, hvor den afskærer det indcirklede område fra den almindelige verden. En stok kan bruges i stedet for et sværd eller en stav.

Bægeret eller kalken er symbolsk for gudinden, det kvindelige princip og kvindeligt energi. Bægeret indeholder vand eller vin for rituel brug.

Gryden eller kedlen er det kar, hvori de magiske forvandlinger siges at vise sig, ofte ved hjælp af ild. Når gryden er fuld af vand bruges den til spåning.

Karen-Lis Ahrenkiel . Merete Hegner . Merete Voldstedlund

Macbeth

af William Shakespeare

Oversættelse **Niels Brunse**

Musik **Sorten Muld**

Bearbejdelse og iscenesættelse **Inger Eilersen**

Scenografi **Inger Eilersen/Aarhus Teater**

Scenografisk assistance **Lisbeth Burian**

Kostumer **Inger Eilersen/Jeanette Alting**

Magi og masker **Barbara Freud-Magnus**

Lysdesign **Jens Holm Larsen**

Lyddesign **Jeppe Larris**

Bevægelse **Chris Blackwell**

Macbeth **Jens Zacho Böye**

Lady Macbeth **Anne-Vibeke Mogensen**

Banquou **Morten Burian**

Duncan **Klaus Wegener**

Macduff **Henning Olesen**

Malcom **Pelle Koppel**

Donalbain **Thomas Agerholm**

Lenox **Lars Høy**

Ross **Klaus Tange**

Seyton **Anders Baggesen**

Lægen **Hother Bøndorff**

Heksene

Karen-Lis Ahrenkiel

Merete Voldstedlund

Merete Hegner

Fleance, Banquos søn

Jacob Herred Reimer/Johan Møller Hammer

Kongesøn

Simon Eilenberger Christensen/Thomas Mattson

Premiere Aarhus Teater Scala 12. september 2003

Forestillingens varighed:
ca. 2 timer og 30 minutter inkl. pause

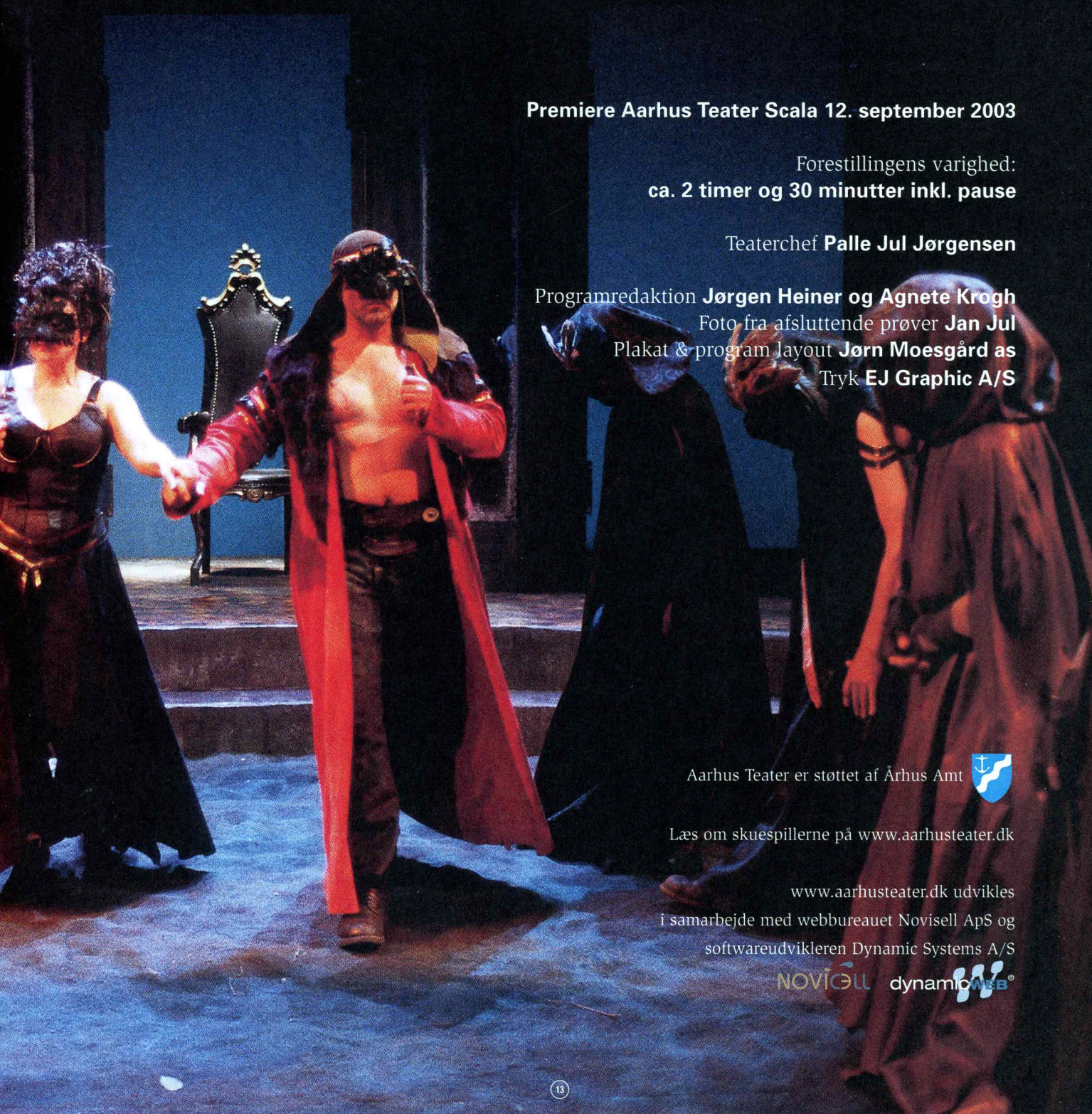
Teaterchef **Palle Jul Jørgensen**

Programredaktion **Jørgen Heiner og Agnete Krogh**

Foto fra afsluttende prøver **Jan Jul**

Plakat & program layout **Jørn Moesgård as**

Tryk **EJ Graphic A/S**

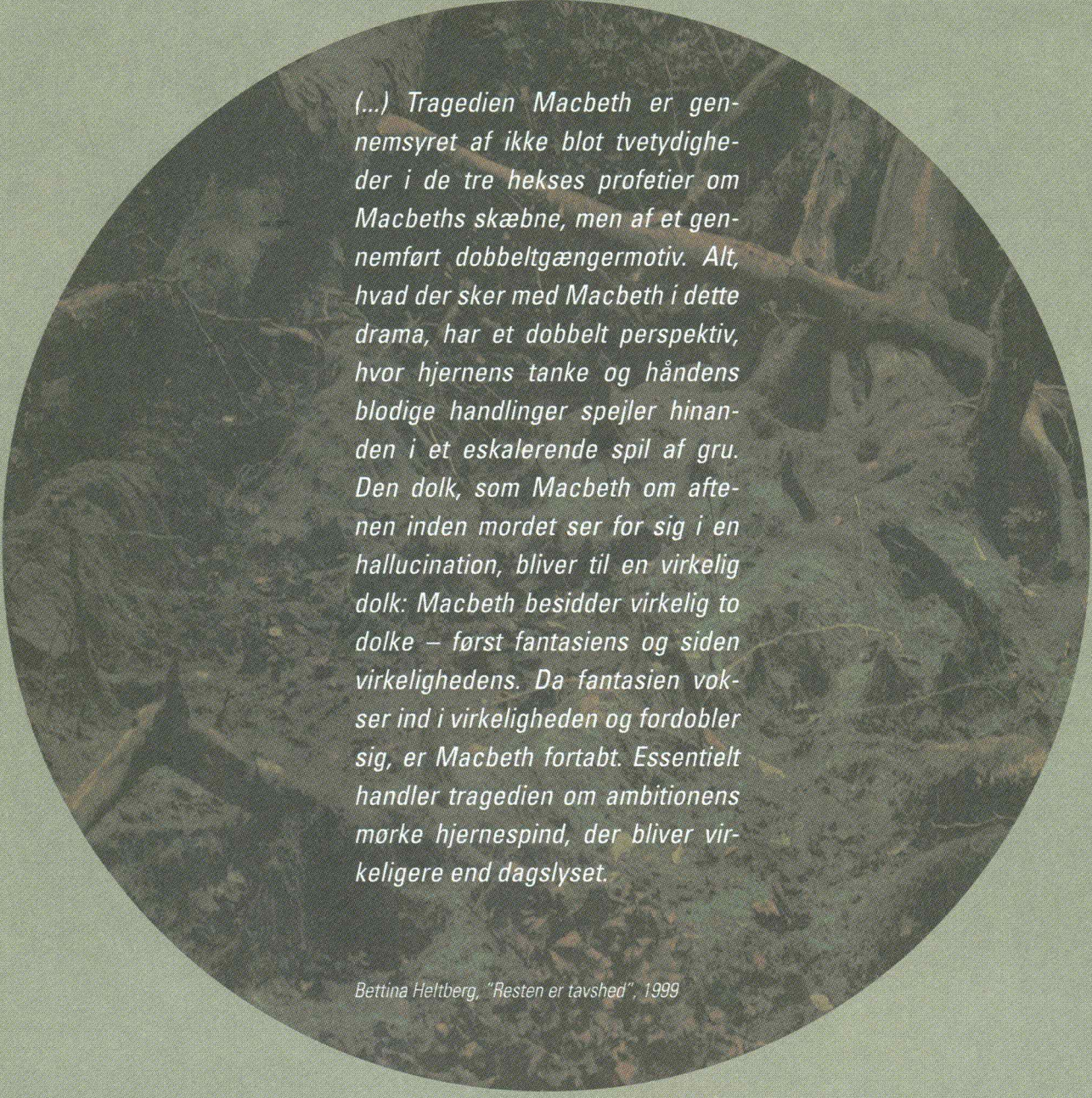
Aarhus Teater er støttet af Århus Amt

Læs om skuespillerne på www.aarhusteater.dk

www.aarhusteater.dk udvikles
i samarbejde med webbureauet Novisell ApS og
softwareudvikleren Dynamic Systems A/S

NOVIS^{ELL} dynam^{IC}WEB[®]

(...) Tragedien Macbeth er gennemsyret af ikke blot tvetydigheder i de tre hekses profetier om Macbeths skæbne, men af et gennemført dobbeltgængermotiv. Alt, hvad der sker med Macbeth i dette drama, har et dobbelt perspektiv, hvor hjernens tanke og håndens blodige handlinger spejler hinanden i et eskalerende spil af gru. Den dolk, som Macbeth om aftenen inden mordet ser for sig i en hallucination, bliver til en virkelig dolk: Macbeth besidder virkelig to dolke – først fantasiens og siden virkelighedens. Da fantasien vokser ind i virkeligheden og fordobler sig, er Macbeth fortabt. Essentielt handler tragedien om ambitionens mørke hjernespid, der bliver virkeligere end dagslyset.

Bettina Heltberg, "Resten er tavshed", 1999

Magt er det stærkeste kærlighedsmiddel. Magtbevidsthed næsten en seksuel følelse. Henry Kissinger

Klaus Wengener

Helmut Bräutigam

Pelle Koppell

Klaus Tange . Lars Hoy

Om fyrster

der når herredømmet ved forbrydelser

"Magt" er et tabubelagt ord, omtrent som "sex" var det tidligere. Alle ved den eksisterer, alle bruger den i et vist omfang, alle "gør det", men man taler helst ikke åbent om det. Derfor foretrækker man i den demokratiske ideologi også det mere blufærdige begreb "indflydelse", når man nu ikke kan undgå at beskæftige sig med fænomenet. Magten kan altså forklædes eller forties, og hvis man udøver den, er det under alle omstændigheder klogt at finde en passende undskyldning for den.

Fritz Wolder, Magtens manual 2001

Der er to muligheder for at hæve sig fra privatmand til fyrste, der ikke beror på held eller fortjeneste. [...] Disse to muligheder er, at man når herredømmet ved forbryderiske og ryggeløse handlinger, eller at man ved sine medborgeres gunst bliver fyrste i sin fødeby. [...]

Eroberen, så snart han tager staten i besiddelse, må gennemtænke alle mulige voldshandlinger og udføre dem på en gang for at undgå at begå nye hver dag, og for at kunne berolige sit folk ved at standse grusomhederne og vinde deres hjerter med velgerninger. Den, som af frygt eller manglende forståelse handler anderledes, må bestandig føre sværdet i hånden og kan aldrig stole på sine undersåtter, da disse på grund af stadig nye voldshandlinger ikke har tiltro til ham. Voldshandlinger må alle begås på en gang, for at de kan føles mindre hårdt og derfor fremkalde mindre had. Velgerninger, der skal virke store, må ydes lidt efter lidt. Fremfor alt må fyrsten indrette sin optræden over for sine undersåtter således, at han ikke behøver at ændre den ved held eller uheld; for hvis han ved uheld kommer i en nødsituation, savner han magten til at straffe, og velgerningerne nytter ikke, da de virker aftvungne og derfor ingen tak høster.

Niccolò Machiavelli (citater fra Fyrsten, 1512/32)

Lidt om hekse

Hekse har været omspundet af myter og misforståelser i europæisk kultur helt tilbage til det 13. århundrede. Heksene er blevet regnet som farlige, onde og kætterske personer, og har været forfulgt som sådan i århundrede. Heksen som figur er langt ældre end kristendommen, troldkvinde/hekse kendes fra nordisk, keltisk, græsk og romersk mytologi.

Troen på hekse var udbredt i den gamle verden i både Asien, Europa og Afrika. I den teologiske opfattelse var heksetroen uacceptabel og den middelalderlige kirke afviste den som hedensk overtro.

Religioners forhold til brug af psykiske kræfter har varieret gennem tiderne. I Vesten, under den kristne kirkes dominans, har spådom og klarsyn været frarådet og undertrykt. Mysticisme, hvorigennem mennesker kunne modtage visioner og indsigt om realiteternes sande natur, var tilladt, såfremt mystikerne kunne forklare indholdet af visionerne i en form der var acceptabel for kirken.

Aktiv psykisk påvirkning af virkeligheden var også tilladt gennem bøn. De kristne kunne søge at influere egne og andres liv ved at bede til det guddommelige, og inden for den ortodokse og katolske kristendom også til helgener.

Med oplysningstiden ophørte heksefølgelserne, og op gennem det 19. århundrede har heksekunsten vundet mere og mere indpas. Religionsforskere ser en klar tendens til, at der er en stigning i tilslutningen til trosretninger som druidisme, shamanisme, tilbedelse af gudinder og heksekunst.

Mange af de nye trosretninger udforsker forskellige dele af den åndelige verden og laver deres egen religion. Fælles for de nye religioner er at de ikke har noget helligt sted, men betragter naturen som hellig. De nye tendenser går under fællesbetegnelsen New Age. New Age omfatter okkultisme, reinkarnation, elementer fra kristendommen, astrologi, parapsykologi, økologi, teosofi, psykoterapi o.m.a. Fælles for de fleste tilhængere af New Age er forestillingen om, at mennesket er på vej ind i en ny tidsalder, hvor et åndeligt gennembrud vil sikre det en anden og dybere indsigt.

Inden for heksekunsten kan der defineres fire hovedretninger: *De traditionelle hekse*, der forvalter en tradition med rester fra ældgammel heksetro. Traditionelle hekse har deres kundskaber fra den tro og praksis som er bevaret og videreført med rødder langt tilbage i tiden. *Familie eller Blodliniehekse* hvor traditionen kun videreformidles til en slægtning. *Moderne indviede hekse*, heriblandt Gardneriansk og Alexandrisk Wicca, Faery, Dianisk m.fl. *Eklektiske grupper*. Eklektikere bygger ikke på et sammenhængende filosofisk system ud fra en bestemt grundtanke, men vælger, og stykker sammen, fra det tiltalende i andres systemer.

Wicca er den mest kendte og aktive form af heksenes religion i dag, og falder ind under det antropologerne kalder "ny-hedensk hekseri". Som religion tilbyder Wicca en variant af hvad alle religioner tilbyder: en livsfilosofi, en placering af menneskeheden i den kosmiske helhed og en form for tilbedelse.

Agnete Krogh

Djævelens håndlangere:

U g l e n

Romerne kendte uglen som *strix*, det samme navn, man brugte om hekse. Forfatterne Ovid og Plinius var blandt dem der anså fuglene for at være dårlige varsler. De mente, at uglens tuden forvarslede død. Da en ugle engang fløj ind i et hus i Rom, flygtede folk i rædsel, og stedet blev skrubbet med vand og svovl for at udlette skæbnesvangre påvirkninger.

Ugler vakte lignende følelsesmæssige reaktioner overalt i den gamle verden. Fuglens store øjne og flade ansigt gav den et menneskeligt aspekt – et indtryk, der blev forøget af dens tuden og skrigen, som ofte kunne lyde som menneskeråben. Med deres styrt-dyk om natten på lydløse vinger fra deres poster i træerne var det ikke svært at opfatte uglerne som onde ånder.

Uglens forbindelse med hekseri vandt udbredelse i middelalderens Europa og var stadig gældende i det elizabethanske England. I *Macbeth* føjede Shakespeares hekse en ugles vinge til deres sydende bryg. Og da et skrig sønderflænger mørket, idet Duncan myrdes, udbryder Lady Macbeth: "Hør! Stille! Uglen skreg som dødens varsler, den bød et barskt godnat."

"Hekse og overtro", 1999

Anne-Vibeke Mogensen

Thomas Agerholm . Jens Zache Böye

De historiske kendsgerninger omkring det skotske samfund i det 11. århundrede (virkelighedens Macbeth levede fra 1005-1057) var, at Skotland blev regeret af en gruppe høvdinge, som stod under ledelse af en High King. Blandt høvdingene (chieftains), hvis magt kunne veksle meget i omfang, kunne kongen udvælge en tanist, en efterfølger. Ordet kommer af det skotske Tànaiste – afledt af det, som på dansk hedder 'den næste'. Hele det skotske, politiske system i det 11. århundrede kendes i dag som tanistry, og det er altså reelt set rigets politiske elite, som hos Shakespeare bliver kaldt thanes.

Da nu skotterne imidlertid befandt sig i en blodig og turbulent tid med talrige opgør og anfald fra udlændinge, fandt kongen det som regel sikrest at helgardere sig og vælge en hel del thaner i håbet om at bare en af dem skulle overleve til at bestige tronen. Det lader ikke til at have strejft de gamle skotter, at dette system med så mange kandidater i sig selv skabte endnu flere stridigheder, men sådan er altså de omstændigheder, hvori Macbeth befinder sig.

*Lars Kaaber, Mordets ministre,
Magt og moral i Shakespeares Macbeth, 2002*

Sorten Muld

– musikken til *Macbeth*

Sorten Muld

Den musikalske underlægning til *Macbeth* leveres af det århusianske orkester Sorten Muld. Inger Eilersen henvendte sig til Sorten Muld, fordi hun var fascineret af det dragende filmiske univers, som er kendetegnende for Sorten Mulds musik. Særlig nutidigt og elektronisk, men samtidig indeholdende et nærvær af fortidens dunkle tanker og drømme. "Et meget væsentligt udgangspunkt for vores arbejde med stykket er lethed og kontrast", fortæller Henrik Munch og Martin Ottosen fra Sorten Muld.

"Inden vi gik i gang med at skabe musikken til stykket, har vi haft mange gode møder med Inger Eilersen, hvor vi har 'spillet stykket igennem' og fundet ind til fire hovedstemninger/temaer at arbejde med. Vi har forsøgt at kondensere stykket til få temaer, som vi så omsætter til lyd. Hvert tema består af en række byggeklodser, som vi herefter også vil kunne sætte sammen i et hav af variationer, alt efter hvilken stemning vi skal ramme."

"Som eksempel har vi lagt stort fokus på det sted hvor mordet på den gamle kong Duncan sker. 'The point of no return', hvor Macbeth med egne ord ikke blot slår den sovende konge ihjel, men også sin egen søvn, hvilket vi tolker som kimen til hans eskalerede sindsforstyrrelser og paranoia. I stedet for at lave et meget dramatisk musikalsk forløb, har vi derfor på dette sted valgt at arbejde med noget, der minder om en vuggevise."

"Vi anvender en del reallyde i vores musik. I *Macbeth* bruger vi for eksempel lyden af blodets susen i kroppen, som underliggende puls. Også Shakespeares mange fuglemetafoer i stykket kan høres i form af flaksende vingeslag, indlagt som overgange og understregninger.«

»Et meget væsentligt udgangspunkt for vores arbejde med stykket er lethed og kontrast. *Macbeth* er jo en tragedie i den absolut tunge ende. Hvis lydsiden understreger stykkets tyngde og dramatik for meget, kan man frygte, at vi som moderne mennesker simpelthen 'ikke køber' indholdet. Det vil jo virkelig være synd, for der er jo i den grad noget på færde, som vi har grund til at forholde os til i dag.»

Sorten Mulds musik er en kombination af tekno og folkemusik. Mærkelig, dyster, brusende og dragende musik. Sorten Muld har lavet en fantastisk og idérig hybrid mellem gamle nordiske middelalderballader og moderne tekno og hiphop, hvor fortid og nutid fusionerer på spændende vis.

*Den moderne Shakespeare ...
er heftig, grusom og brutal, jordisk og
djævelsk, truende og
drømmende og poetisk, meget sand
og meget usandsynlig, dramatisk,
sarkatisk og lidenskabelig, rationel
og forrykt, filosofisk og
virkelighedsnær.*

Jan Kott, "Shakespeare vor samtidige", 1964